

Το επιχείρημα

1. Μια από τις πολλές σημαίες της ελληνικής λέξης «λόγος» (ήου με διάφορες μορφές έχει περάσει στις γλώσσες όλων των πολιτισμένων λαών του κόσμου) είναι εκείνη που την ταυτίζει με μian άλλη, πολύχρηστη κι αυτήν στην κοινή ομιλία: με το «επιχείρημα». Τα εγχειρίδια της Λογικής ορίζουν το επιχείρημα (argumentum): διαλογισμό ή σειράν αλληλένδετων διαλογισμών, που συντίθεται, για ν' αποδείξει την αλήθεια ή το ψεύδος μιας πρότασης (μιας διαπίστωσης, μιας υπόθεσης, ενός ισχυρισμού κ. τ. λ.). Πρόκειται δηλαδή για μια λογική κατασκευή που γίνεται, για να βεβαιώσει ή για να ανασκευάσει μια κρίση, **ξένη** συνήθως, αλλά κάποτε και δική μας, επειδή με τη διατύπωσή της δεν αποκλείει την **αμφιβολία**. Όταν δεν πείθουμε το ακροατήριό μας - το δικαστήριο, την τάξη των μαθητών μας, το πλήθος το συγκεντρωμένο σε μια συνέλευση επιστημονική, πολιτική, εμπορική κ.λ.π. - η ερώτηση, που προβάλλεται ή υπονοείται είναι:

- Ποιον ή ποιους λόγους έχεις για να υποστηρίζεις αυτή τη γνώμη;

Και τούτο σημαίνει: δώσε μας το επιχείρημα που τη θεμελιώνει, απόδειξέ την.

2. Άρα το νόημα, επομένως και η αξία ενός επιχειρήματος είναι η πειστική του δύναμη. Κατασκευάζεται για να πείσει (να άρει τις εκφρασμένες ή τις υποτιθέμενες αντιρρήσεις) και μέτρο της αξίας του είναι το κατά πόσο πέτυχε το σκοπό του - έπεισε τους αμφιβάλλοντες ή όχι, και, αν τους έπεισε, είναι **τέλεια** ή ατελής ακόμη η νίκη του;

3. Από τη φύση του λογικό ον ο σκεπτόμενος άνθρωπος, **γυμνάζει** και μοιράζει (από τα τρυφερά χρόνια) τη νόησή του σε δύο κυρίως έργα: στις «απορίες» και στα «επιχειρήματα». Με το πρώτο, το «θαυμάζειν» των Αρχαίων, πολιορκείται από ερωτηματικά: πότε; πού; πώς; γιατί; κ.τ.λ. και ταλαντεύεται. Με το δεύτερο, το «λογίζεσθαι», δεν δίνει απλώς αλλά και θεμελιώνει τις απαντήσεις του, για να ξαναβρεί την ισορροπία, απορρίπτει τις υποθέσεις του, και το κύκλωμα ξεκινάει πάλι από την αρχή. Όπως το «απορείν», έτσι και το «διδόναι λόγον» είναι χαρακτηριστική ανθρώπινη ιδιότητα. Ιδού λοιπόν κι ένα άλλο κριτήριο για να ελέγχουμε και να βαθμολογούμε την «ανθρωποσύνη» μας: όσο περισσότερο και πιο επίμονα «θαυμάζεις» και «λογίζεσαι», τόσο πιο πολύ, και πιο επιτυχημένα, πραγματοποιείς μέσα σου τον άνθρωπο. Και επειδή οι «φυσικές» ιδιότητες **αποκαλύπτονται**, αναπτύσσονται και συντηρούνται με την ορθή καθοδήγηση και άσκηση, **καταλαβαίνει** κανείς εύκολα τη σημασία που έχει για τον άνθρωπο η παιδεία. Υπάρχει μια «τέχνη του απορείν» όπως και μια «τέχνη του διδόναι λόγον», και στις καλές περιπτώσεις η μια εισάγει και συμπληρώνει την άλλη: φιλοσοφία η πρώτη, ρητορική (με τον αρχαίο ορισμό της: «πειθούς δημιουργός») η δεύτερη. Ο Πλάτων θα οργιζόταν, αν μας άκουε να τις συμφιλιώνουμε...

Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Η τέχνη του επιχειρήματος

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το νόημα του κειμένου σε 100 περίπου λέξεις.
2. «...το νόημα, επομένως και η αξία ενός επιχειρήματος είναι η πειστική του δύναμη.»: Τι εννοεί ο συγγραφέας με την παραπάνω φράση;
3. Ποια είναι η δομή της 2^{ης} παραγράφου του κειμένου;
4. Με ποιους τρόπους αναπτύσσεται η 3^η παράγραφος του κειμένου;
5. Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω υπογραμμισμένες διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου;

δηλαδή, όταν, λοιπόν, επειδή, όπως, και

6. Στο τέλος της 1^{ης} παραγράφου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ευθύ λόγο. Τι επιτυγχάνει με αυτή του την επιλογή; Να μετατρέψετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο.
7. «Πρόκειται δηλαδή για μια λογική κατασκευή που γίνεται, για να βεβαιώσει ή για να ανασκευάσει μια κρίση, ξένη συνήθως, αλλά κάποτε και δική μας, επειδή με τη διατύπωσή της δεν αποκλείει την αμφιβολία. Όταν δεν πείθουμε το ακροατήριό μας - το δικαστήριο, την τάξη των μαθητών μας, το πλήθος το συγκεντρωμένο σε μια συνέλευση επιστημονική, πολιτική, εμπορική κ.λ.π. - η ερώτηση, που προβάλλεται ή υπονοείται είναι: ...»

Ποιο είδος σύνδεσης (παρατακτική, υποτακτική, ασύνδετο σχήμα) προτάσεων και όρων επιλέγει ο συγγραφέας στο παραπάνω απόσπασμα και γιατί; Να χωρίσετε τις προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε.

8. Να δώσετε από μία συνώνυμη για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ξένη, αμφιβολία, τέλεια, γυμνάζει, αποκαλύπτονται, καταλαβαίνει

9. Στην 1^η παράγραφο του κειμένου να εντοπίσετε τα σημεία στίξεως που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας και να περιγράψετε τι δηλώνουν σε κάθε περίπτωση.
10. Με ποια νοηματική σχέση συνδέονται η 1^η με τη 2^η παράγραφο του κειμένου;

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ:

Σε ομιλία σας που θα εκφωνήσετε σε σχετική εκδήλωση του σχολείου σας να επισημάνετε τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική γλώσσα σήμερα και να διερευνήσετε τα αίτια που τα προκαλούν. (300 περίπου λέξεις)

